

helye az óvoda nevelési programjában; a mozgás-játékok metodikája az iskola előtti fokon.

A tanulmánykötet két utolsó fejezete: *A mozgás-játékok példáiról* és *A mozgás-játékok segédeszközéről* szól.

A felhasznált irodalom jegyzéke két megállapításhoz vezet. Az egyik: örömmel konstatáljuk, hogy a jegyzék idéz egy magyar forrásmunkát is. Ez *Nógrády L.: A gyermek és a játék* (Magyar Gyermektanulmányi Társaság, Budapest, 1912.) című tanulmánya.

Ugyanakkor ez a körülmény egy másik tényre is rávilágít. Nevezetesen arra, hogy nem ismerjük elégségesen egymás irodalmát, s nem támaszkodunk kielégítően egymás eredményeire: Nógrády L. idézett tanulmánya immár 50 éve jelent meg, azóta a gyermeki játékkal foglalkozó hazai pedagógiai irodalmunk szépen fejlődött.

Ez a körülmény is bizonyítja, hogy igen aktuális kérdés kapcsolataink elmélyítése, kutatásainkban egymás eredményeinek az ismerete és felhasználása.

Szaboszlav Miklós

HEINRICH WIED:

BERUFSWAHL FÜR MITTELSCHÜLER

A középiskolások pályaválasztása. (Ausführlicher berufskundlicher Wegweiser für Schüler, Eltern und Erzieher) Frankfurt a. M.

Ausgabe A.: für Jungen 1958. 120. o.

A helyes pályaválasztási tanácsadásnak a pályaválasztó személyiségének alapos megismerése mellett legfontosabb feltétele a *foglalkozások ismerete*. Heinrich Wied nyugatnémet szerző ezen a területen nyújt hasznos ismereteket az olvasónak.

Könyve *116 férfi-foglalkozást* ismertet *12 különböző pályakörből*. A Középiskolások pályaválasztása c. mű sokak összefogásából és munkájából íródott meg. Ennek a valóban tárcaközi problémának — a pályaválasztás helyes irányítása jellegének — megfelelően, több minisztérium szakemberei, mérnökök statisztikusok, jogászok, közgazdászok, pedagógusok és pszichológusok együttesen dolgozták fel a 116 foglalkozást, és az ő segítségével állította össze tájékoztatóját Wied a tanulók, a szülők és a pedagógusok részére.

A szerző a könyv bevezető részében a németországi középiskolák jellegéről és feladatáról ír. Ennek a szakmai tájékoztatónak az összeállítását többek között azzal indokolja, hogy az NSZK-ban helytelen arány alakult ki — többek között az elhelyezkedési lehetőségek és a különféle foglalkozások hiányos ismerete miatt — a középiskolák és a felsőbb iskolák látogatottsága között. Aránytalanul több a főiskolai hallgató, mint a középiskolás diák, sok esetben a szülőknek azon felfogása miatt, hogy gyermekük „diplomás”, tanult ember legyen, ugyanakkor ezen fiatalok igen tekintélyes hányada nem jut el a záróvizsgáig. Ez fölösleges megterhelés a szülőknek, de nem felel meg a társadalom gazdasági érdekeinek sem.

Milyen pályaköröket ismertet a szerző? Az említett tizenkét pályakör a következő:

mezőgazdasági, kereskedelmi, szálloda- és vendéglátóipari, mérnöki, külön bányamérnöki, technikus, hajózási, nevelői, irodai, pénzügyi, sajtó és művészi foglalkozások. Figyelembe véve a technika fejlődését és az ipari munkamegosztás rendkívül nagymértékű fokozódását, a mérnöki pályákat igen részletesen és specializáltan ismerteti, hogy az ezen területen különösen tájékozatlan szülők és nevelők tájékozódását megkönnyítse. Éppen ezért huszonhét mérnöki munkakört sorol fel és elemez a gépészmérnökötől a kerámikusmérnökig. A bányamérnöki munkában tízféle specialistát mutat be. Hiányos a felsorolás annyiban, hogy az egészségügyi pályakört — bár igaz, hogy a nők foglalkoztatására bizonyos munkakörökben az egészségügyi pályák alkalmasabbak — nem simerteti a szerző.

Mire terjed ki egy-egy foglalkozás ismeretése? A tájékoztató népszerű felvilágosító jellegénél fogva igen gyakorlati mozzanatokat tartalmaz. Ez egyik legfőbb előnye, de ebből erednek egyszersmind fogyatékoságai is. Wied — igen helyesen — a pályakövetelményeket a pályakörökre vonatkoztatva fejt ki és az egyes speciális munkaköröknél csak utal bizonyos külön szükséges tulajdonságokra. Ezzel a pályaválasztókban azt a reális alapon nyugvó meggyőződést erősíti meg, hogy minden egészséges átlagember a pályakörhöz tartozó legtöbb foglalkozásra alkalmas és nem csupán egy-egy speciális munkakörre. Így az esetleges elhelyezkedési nehézségekből eredő idegfeszültséget is csökkenti. A tájékoztató következőkre terjed ki: ismerteti a pályakörön belül a munkamegosztás jelenlegi állásának megfelelő tagozódást, felsorolja

az egyes foglalkozások egészségügyi és pszichológiai követelményeit, amelyek az alkalmasságot és a beválást befolyásolják, és utal az esetleges kontraindikáló (sikeres foglalkozási tevékenységet akadályozó) tulajdonságokra is. Pontosan megjelöli — most már a speciális munkakörökre lebontva — a szükséges előképzettség fokát és jellegét, ismerteti a kiképzés menetét, helyét és költségeit (az esetleges kollégiumi elhelyezés lehetőségeit), vagy ha ilyen van, a tanulói fizetést. Leírja az elméleti és gyakorlati képzés arányát, és megnevezi a vizsgakövetelményeket is. Utal a foglalkozás jogi viszonyaira és szociális helyzetére is. Végül tájékoztat a kereseti lehetőségekről — tisztviselői állásokban a fizetési osztályokról — és az elhelyezkedési lehetőségekről a munkapiac kereslet-kínálat állásának megfelelően. A tájékoztató fogyatékossága nem annyira a szempontok hiányosságában, mint inkább aránytalanságában található. A néhol talán már túlzottan aprólékos felvilágosításokhoz képest helyenként szűkreszabott — különösen a mezőgazdasági és kereskedelmi pályáknál — a szakmai tevékenység leírása és az ebből fakadó egészségügyi és pszichológiai követelmények elemzése. Azonban jóval használhatóbb még így is, mint az ugyancsak 1958-ban megjelent angol Careers Encyclopedia.

A foglalkozásoknak ez az ismertetése azonban — mint *Wied* megjegyzi — csak egyik része annak a segítségnek, amelyet a tudomány a tanulóknak nyújtani tud. Ezt ki kell egészíteni a kerületi munkaügyi hivatal pályaválasztási tanácsadójának pszichológiai vizsgálatával, hogy így hajlam és képesség, a gazdasági élet által megszabott keretek között egészséges módon találkozzanak egy reális pályaválasztási döntésben.

Ausgabe B: für Mädchen. 1959. 116. o.

Ugyanaz a szerző ugyanannak a tárcaközi munkaközösségnek a közreműködésével a lányok részére is összeállított egy szakmai tájékoztatót. Ez a kis kötet már csak azért is hasznos, mert hazánkban a lányok pályaválasztási problémáival foglalkozó irodalom különösen szegény, sőt ilyen jellegű ismertetés egyáltalán nincsen. Pedig a lányoknak a felnőtt dolgozók társadalmában, a termelő munkában való elhelyezkedése, legalábbis a szülők szempontjából sokszor problematikusabb, mint a fiúké. Problematikusabb azért, mert a nők szerepe a gazdasági és társadalmi életben csak az utóbbi évtizedekben vált jelentőssé és még napjainkban sem alakult ki véglegesen az, hogy melyek a kifejezetten

női munkakörök és melyek azok, amelyekből, mint a női szervezetre és pszichikumra ártalmasaktól, távol kell tartani őket. Helyzetük problematikuságát fokozza a társadalmi munkamegosztás nagymértékű differenciálódása és — különösen az ipari szakmákban — az egyes foglalkozások gyökeres átalakulása. Ma már lehetetlen, hogy egy szülő, de még egy jól tájékozott nevelő is mindazokat a pályákat ismerje, amelyekre egy középiskolát végzett leány léphet. Eppen ezért jelent nagy segítséget a középiskolát végző leányok és lányos szülők, nevelők részére, hogy 16 féle pályakörből 117 foglalkozás ismertetését kapják a fentebb a fiúknál leírt módon.

E pályakörök a következők: mezőgazdasági, kereskedelmi, külön eladói, hivatalnoki, szálloda- és vendéglátóipari, szociális gondozói, egészségügyi, szépségápolói, nevelői, laboránsi, kézműves és iparművészeti, technikus, felsőbb asszisztensi, mérnöki, sajtó és művészi pályakörök.

Az egyes pályakörök felosztásában, tehát a konkrét foglalkozások felsorolásában egészséges módon érvényesül a női munka szempontja. Ennek megfelelően a fiúknál jóval differenciáltabb a kereskedői pályakör ismertetése és új a szociális gondozói, egészségügyi, kozmetikai és divattal foglalkozó, valamint az iparművészeti pályák bemutatása. A fiúknál és a leányoknál egyaránt szereplő pályakörök részletezése és profilja is helyesen igazodik a nemi különbségekhez. A kohó- és a bányamérnöki munkakörök ismertetése helyett a könnyűipari mérnöki foglalkozásokra tér ki, pl. optikamérnök, mérés-technikai térképész, textilmérnök, élelmiszermérnök stb.

A szakmai képzés kérdéseiben a szerző azzal is segíti a pályaválasztót, hogy bizonyos nehezebben elsajátítható, vagy körülményesebben elérhető szakmánál megnevezi az előkészítő rokonszakmákat, illetőleg munkaköröket is. Egy példát említve: a repülőgépeken működő stewardesszi szolgálat igen felelősségteljes, sokoldalú és igényes munka. A német „Lufthansa” nemcsak az egészséges szervezetet és átlagosnál jobb látásélességet, hanem 22—28 év közötti jelentkezési korhatárt, a 158—172 cm-ig terjedő testmagasságot és a magasságnak megfelelően maximálisan 65 kg testsúlyt is előírja. Ezen kívül megkövetelik a jó megjelenést, ápoltságot, bizonyos gyakorlati csettápasztalatot, a különféle képzettségű emberekkel való egyformán szolgálatkész és szívélyes bánásmódra való képességet, a veszélyes helyzetekben való lélekjelenlétet. A stewardess nem lehet férjezett és legalább 2 idegen nyelven tökéletesen kell beszélnie. Végül igen magas

fokú munkatársi együttműködési készségről és felelősségtudatról kell hogy bizonyosságot tegyen. Tekintettel arra, hogy erre a pályára általában jóval több a jelentkezők száma, mint a felvételi férőhely, továbbá a 22 éves jelentkezési alsó korhatár és az iskolák befejezése között 6 esztendő van, (az NSZK-ban ugyanis 10 osztályos iskola-rendszer van érvényben) a stewardessi pálya mellett kitartó leányok a leghasznosabb előkészítő tanulmányokat a szálloda- és vendéglátóiparban, vagy az ugyancsak emberekkel foglalkozó betegellátó szolgálatban végezhetik.

Az ismertetések szempontjai és szerkezete egyébként ugyanaz, mint ahogyan azt a fiúkénál már bemutattuk.

Wiednek mindkét könyve természetes módon a helyi viszonyokat is visszatükrözi, ennek ellenére — különösen szerkezetében, szempontjaiban és a pályák pszichológiai, egészségügyi követelményeit illetően — hasznos példát mutat azon magyarországi szakemberek számára, akik az ifjúság pályaválasztási problémáival törődnek. Hazánkban mindezekig a foglalkozásokról szóló ilyen összefoglaló, áttekintő jellegű ismertetés nem jelent meg, noha elsősorban többen igen komoly erőfeszítéseket végeznek. Az is igaz, hogy egy teljességre törekvő a foglalkozások átalakulását, a jelen statisztikai állapotokat és a népgazdaság távolabbi igényeit visszatükröző részletes pályatannak a kidolgozása hosszú éveket venne igénybe. Ez a munka a Központi Statisztikai Hivatalnak, az Országos Tervhivatalnak, a Művelődésügyi és Munkaügyi Minisztériumnak, a

helyi tanácsok munkaerőgazdálkodási osztályainak, a pedagógiai és a pszichológiai tudományos intézeteknek számos dolgozóját kötné le. Ez a munka — bár igen szükséges — ilyen formában ma még nem végezhető el. Megvalósítható azonban kisebb igényekkel rövidebb távlatlalt, de azért jelentős gyakorlati eredményekkel egy olyan társadalmi összefogás, amely az eddig működő szétszört kezdeményezéseket egyrészt összehangolja, másrészt az egész egységes munkát egyes kisebb helyi lehetőségeknek megfelelően felbontja és úgy oldja meg. Az iskolareform megvalósítása ugyanis mindenütt szinte kötelező jelleggel szükségessé teszi az iskola és az üzemek jó kapcsolatának a kiépítését. Az üzemi látogatások jó megszervezése, a tanuló ifjúságnak 5+1-es formában történő hatékony munkára-nevelése tömegével kínálja a lehetőséget arra, hogy egy-egy fiú- vagy leányiskola arra kijelölt vagy arra kedvet érő pedagógusai pszichológus segítségével és az érdekelt (látogatásra kerülő vagy munkaadó) üzemben levő szakma kiváló dolgozóival egy-egy foglalkozás követelményeit kidolgozzák. Ha csak a legfontosabb szakmákat és iskolánként csupán egy-két szakmát veszünk, akkor is országosan több száz foglalkozás profilját és a kiképzéshez szükséges egyéb adatait kaphatjuk meg egy esztendő vagy akár rövidebb idő alatt is.

Olyan munka ez, amelynek gyümölcsét — bármilyen szerény legyen is az — egész népünk ifjúsága, sokezer szülő és pedagógus élvezné és örömmel üdvözlőné.

Rókusfalvy Pál

BIRÓ SÁNDOR:

TÖRTÉNELEMTANÍTÁSUNK A XIX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN A KORABELI TANKÖNYVIRODALOM TÜKRÉBEN

Tankönyvkiadó, Budapest, 1960. 280 lap

Néhány évvel ezelőtt érdekes könyv jelent meg a *Hermann-házaspár* tollából *Az első tíz év* címmel. Ebben kiváló emberek, elsősorban írók és költők gyermekkori élményei, visszaemlékezései alapján rekonstruáltak a gyermekkor első tíz évének fejlődési tendenciáit. Lehet, hogy szokatlanlannak tűnik a gondolatátvités, de *Bíró Sándor* jelentős tantárgytörténeti tanulmánya ezt a kísérletet juttatta eszünkbe. Szerzőnk is túllép — nagyon helyesen — az egykori történelemtankönyvek, kéziratos történelemtanítási segédletek filológiai alapossggal elvégzett, beható

áttekintést nyújtó szakmai ismertetésén, és kísérletet tesz a *nemzetévtől* korszakának, az évszázados idegen elnyomásból ocsudó nemzet történelmi öntudatra ébredése *tudatformáló forrásainak* elemzésére, a korabeli tankönyvirodalom tükrében megmutatja a nemzeti öntudatosodás *első ötven évének* fejlődési tendenciáit.

Ez az ötven év nagyjából a magyar jakobinus mozgalom tragikus bukásától a Ferenc-féle reakción, majd a reformkor kibontakozásán keresztül az 1848–49-i forradalom és szabadságharcig terjedő félvszázadot jelenti. Izgalmas feladatra